

hiányában ezen diluvialis ló maradványairól ezuttal részletesebben nem szólhatunk.

November 9-én Kőváry úr újra szives volt több csontmaradványt beküldeni muzeumunknak, de ezek nem az előbbi helyen, hanem a vasúti közraktárak felett fekvő Kőváry-telepen történt ásásnál, mintegy 3 méf. mélységből, de szintén kavicsból kerültek ki. Miután ezen lelőhely jóval mélyebben, közel már a Nádas völgy talpához, fekszik, mint az előbbi, kérdés, hogy az itteni kavicsüledék is diluvialis-e? Ezt előre is valószínűnek tartottam, de a beküldött csontmaradványok, melyeknek megtartás. állapota is szakasztott olyan, mint a felső kavicsbányában találtaké, kétségtelenné teszik azt. Van ugyanis azok közt egy tetemes nagyságú (11 cm. széles és 6.5 cm. vastag) csigolyatest, mell- v. háteszigolyától és több medencze csont töredéken kívül egy meglehetősen ép lábszárcsont. A csigolyatest és a medenczecsont töredékek igen nagy állattól származnak, legvalószínűbben az *Elephas primigenius*-tól valók. A hengeres végtagscsont a *Bos taurus* és *B. bubalus* lábszárcsontjaihoz hasonlít ugyan, de azokénál tetemesen erősebb és vaskosabb, miből a kihalt tulkok (*primigenius* v. *priscus*) valamelyikére lehet következtetni. Miután jellemzőbb csontrészt nem került ki ezen lelőhelyről, összehasonlító anyag híjában erről sem mondhatok többet.

Mindenesetre nagy köszönettel tartozunk Kőváry László urnak, hogy ezen leleteket muzeumunkba juttatva, a tudomány számára megmentette.

Koch A.

8. Franciaország legújabb átnézetes földtani térképe.

Az idei párisi világkiállításon, a „Ministère des travaux publics“ a Trocadero kertben fölállított pavillonjában egyéb térképek és tervek között föltűnt nekem Franciaországnak ez alkalomra kiadott legújabb átnézetes földtani térképe, mely gyönyörű kivitelénél és olcsó voltánál (9 frc 50 cm. 2 lapban) fogva megérdemli, hogy minden tanintézet, hol geológiát tanítanak, megszerezze, annyal is inkább, mert hasonló térképek készítésénél mintául szolgálhat. A térkép a közmunkák miniszeriumának rendeletéből a Franciaország részletes geologiai fölvételének hivatalában, magának ezen hivatal igazgatójának, Jacquot bányafőfelügyelőnek elnöklete alatt a legjelesebb francia fölvevő geologokból álló bizottság által lett kidolgozva és így kétségtelenül a Franciaország földje geologiai szerkezetéről való ismeretek mai állását tünteti fel. A térképnek mérete 1 : 1,000,000-hoz igen szerencsésen van választva, mert

ilyen méret mellett az apróbb részletek is eléggé feltűnnek, a nélkül, hogy az átnézetesség szenvedne. A térkép tehát $\frac{1}{3}$ -dal nagyobb méretű, mint a minőnek a bolognai 1881. évi internat geol. congressus által kiadatni határozott „Európa átnézetes földtani térképe“ tervezve lett. Valamivel nagyobb méretű, mint az 1869-ben megjelent „Geologische Karte von Deutschland. Bearbeitet von Dr. H. v. Dechen“, melynek mérete 1 : 1.250,000-hez s mely szintén a legjobb ilyenmü munkálatokhoz tartozik. Végre valamivel nagyobb méretű a szintén csinos „Carta geologica d'Italia“-nál, mely 1881-ben a bolognai intern. geol. congressus alkalmára az olasz földtani intézet által adatott ki és 1 : 1.111,111 mérettel bír.

Ezen két korábbi kiváló átnézetes földt. térképhez hasonlítva a most megjelent franciaországit, nagy haladást constatálhatunk a tőkély felé. A szinkulcsban az internat. geol. congressuson megállapított színsorozatot elfogadva és lehető tőkélyre kifejtve látjuk. A színek mind élénkek, teljesek, de azért egymástól jól elkülönülők; vonalzás vagy pontozás s más ilyféle jelzés, a mi a térképek tisztaságát csökkenti, nem fordul elő. A szárazföld továbbá teljesen ki van festve, miután a jelenkori üledékek a quaternaire-hez vonva, halványszürkés színt kaptak, s ily módon a szárazföld a fehéren maradt tengertől mindvégig élesen elkülönül.

Érdekes és szintén az internat. geol. congressus tanácskozásainak kifolyása a szinkulcsnak (Legende) következő beosztása :

Terrains sédimentaires (üledékes képződmények) 21 különböző szín.

Terrains cristallophylliens (kristályos palák) 3-féle szín.

Roches eruptives (kitörésbeli kőzetek)

A) Acides (savanyúak) 5-féle szín.

B) Intermédiaires 6-féle szín.

C) Basiques (aloszak) 6-féle szín.

Összesen tehát 31 különböző szín jelzi a különféle geologiai képződéseket. A szinkulcs egész sorozata 1—31 folyó számmal van még megjelölve, melyek a térképen is ki lévén nyomva, annál inkább megkönnyebbítik a megfelelő képződmény leolvasását.

Végül kiemelhetem azt a concessiót is, melyet a francia geológok itt a németeknek az által tettek, hogy elfogadták a Tertiär-systema eddig makacsúl fentartott 3 osztályához (cocaen, miocaen, pliocaen) a negyediket, az oligocaent is.

A térkép kiállítása a francia rajz- és nyomdaművészet magasfokú fejlettségét dicséri (Erhard Frères, Imprimeurs. 8. Rue Nicole à Paris). Kiadója: Baudry et Cie. editeurs du service de la carte géologique détaillée de la France. 15. Rue des Saints Péres à Paris, kitől az directe megrendelhető.

Koch A.

9. Két vipera-féle kigyó Sz.-Udvarhely környékén. Ez évi június hónap elején egy vasárnap délután két tanítványomat a város végére, a katonai kórházzal átellenben levő Kahar nevű dombra küldöttem oly növényekért, melyeket előzetesen nekik a helyszínén már megmutattam volt. A fiúk a kívánt növények mellett, onnan egy kigyót is hoztak, melyet szürkületkor a skatulyából kivéve, borszeszbe tettem, a nélkül, hogy akkor figyelmesen megvizsgáltam volna. Később azonban kitűnt, hogy ez a kigyó a keresztes vipera (*Pelias Berus L.*), melyet Székely-Udvarhelyen gyakori kirándulásaim alkalmával addig soha sem láttam. Kigyóm első tekintetre a vízi siklóra emlékeztet. Alapszíne hamuszürke. Hátán kávészínű czikezakkos szalag fut végig. Hasa kékeszürke, fehérés foltokkal tarkázva. Hossza 50 centiméter, miből 6 cm. farkára esik.

A másik kigyó, melyről ez úttal megemlékezem, ritkább és jóval nehezebben felismerhető alakja a mérges kigyóknak, mint akár a keresztes vipera, akár a homoki vipera, mert az azokat annyira jellemző hátszalag, vagy pedig szarvacska forma nyulványa az orrnak, ennél teljesen hiányzik. Ez a fekete válfaja a *Pelias Berus L.*-nek. Tamás Albert barátom s collegámtól kaptam, ki tanulmányozás végett szives volt azt nekem rövid időre rendelkezésemre bocsátani. Oroszhegy Sz.-Udvarhely közelében fekvő havasalji község erdejében fogták a múlt évben s kissé megrongált állapotban juttatták Tamás collegám kezéhez. Fénytelen, sötétbarna az egész test pikkelyzete, a fark és áll kivételével, hol halvány sárga. Hossza 58 cm., farka 7 cm.; hátának szélessége 2 cm.; a test közepe táján 8. és a nyakon $3\frac{1}{2}$ cm. vastag. A méregzacskók mindkettőnél tisztán látszanak s a visszahúzott méregfogak jól kitapinthatók.

E szerint a keresztes viperának Sz. Udvarhely is és fekete válfajának Oroszhegy falu Sz.-Udvarhely mellett biztos előfordulási helye.

Sz.-Udvarhelyt, 1889. október 31-én.

Gönczi Lajos.